

In Memoriam – Drie ontmoetingen

Door Pauwke Berkers & Herman Meulemans

Op 5 augustus overleed Albert Louis Mok op 87-jarige leeftijd. Daarmee heeft de Nederlandse en Belgische sociologie één van haar grondleggers verloren.

Albert Louis Mok studeerde sociologie in Amsterdam in de jaren vijftig. Hij promoveerde in 1962 aan de Universiteit Utrecht bij J.P. Kruijt, een plechtigheid door Willem Wilmink beschreven als “niet zomaar een gebeurtenis”. Zijn proefschrift *Dienen als beroep* werd als volgt gerecenseerd: “In deze dissertatie (...) heeft Mok getrouw aan zijn onderwerp de lezer als gast beschouwd. De resultaten van de analyse worden vlot opgediend en het geheel is een goed verteerbare maaltijd geworden!” Twee jaar later publiceerde Albert – met Hugo de Jager – het nog steeds gebruikte leerboek *Grondbeginselen der sociologie: Inzicht in sociale relaties*. In 1970 doceerde hij aan de University of Arizona en de University of Utah, waarna hij in 1972 werd benoemd tot hoogleraar aan de Universitaire Instelling Antwerpen (UIA). Naast visiting professor aan de University of Ashton wordt Albert in 1987 hoogleraar Sociologie van arbeid en technologie in Wageningen. Tijdens zijn verblijf aan het NIAS in 1990 schreef hij *In het zweet uws aanschijns...; inleiding in de arbeidssociologie* – onder studenten bekend als het ‘zweetboek’. In 2017 verscheen de zevende druk onder de titel *Arbeid bedrijf en maatschappij*. In 1996 ging hij met emeritaat maar Albert bleef actief artikelen en boeken schrijven.

IN DE KLAS (door Herman Meulemans)

Albert is in Amsterdam geboren en in Antwerpen overleden. Een mensenleven van zevenentachtig jaar trekt hoog in de lucht een boog tussen twee historische steden. Toen ik onlangs in het Vondelpark kuierde, las ik op het opschrift onder het standbeeld van Joost van den Vondel dat zijn doopsgezinde ouders Antwerpen waren ontvlucht en dat de dichter overleed in Amsterdam. De redenen om te migreren durven in drie eeuwen weleens grondig veranderen.

Albert werd als jonge veertiger aangetrokken door de pas opgerichte UIA. Zijn grote belangstelling ging uit naar organisaties, beroepen, arbeidsmarkt, technologie, ziekteverzuim en zovele thematieken op het snijvlak van organisatie- en economische sociologie. Toen ik bij hem in de klas zat – zijn allereerste jaar aan de UIA, begon zijn *Beroepen in actie* (1973) vaste vorm te krijgen. De bescheiden ondertitel die hij het boek gaf – *een bijdrage tot een beroepensociologie*, stond in schril contrast tot het gevoel van betrokkenheid dat wij als jonge twintigers overhielden aan zijn socratisch onderwijsexperiment. Albert heeft in Antwerpen haast vijfentwintig lichten studenten ‘goesting’ doen krijgen in het beroep van socioloog.

Ik herinner me heel levendig dat hij een oratie gaf over zijn doctoraat... in de kelder van het eerst opgetrokken gebouw van de UIA, meer bepaald in het studentenrestaurant. Bij belangrijke lezingen zonderde Albert zich altijd een kwartiertje op voorhand af om tot rust te komen. Tijdens de middagpauzes speelde hij vaak in zijn kamer dwarsfluit met gesloten deur. Wanneer hij J.S. Bach's Air Suite speelde, hield menig voorbijganger halt aan de andere kant van de deur.

Albert was zuinig met woorden, wat Vlamingen niet altijd verwachten van Nederlanders. Maar zijn woorden verrijkten een grote schare van Antwerpse

licentiaatsstudenten. Als pionier droeg hij op substantiële wijze bij tot de grote aantrekkingskracht van het departement Politieke en Sociale Wetenschappen. Albert was een begeesterend socioloog, die wetenschap niet alleen als beroep had maar in de eerste plaats als roeping.

IN DE TOURBUS (met Ray Loveridge)

Albert hield zich gedurende zijn werkzame leven bezig met de sociologie van arbeid, beroep en bedrijf. Over de arbeidsmarkt schreef hij samen met de Engelse hoogleraar Ray Loveridge *Theories of Labour Market Segmentation* (1979). Hun langdurige vriendschap en samenwerking resulteerden in verschillende artikelen en hoofdstukbijdragen.

Albert en Ray ontmoetten elkaar tijdens een conferentie in Tel Aviv, in de zomer van 1971. “Men had een uitstapje naar Nazareth georganiseerd voor de congresgangers. Per toeval belandde ik in de bus van de Nederlandse delegatie. Ik nam plaats naast Albert en al snel ontdekte ik dat we allebei interesse hadden in het bestuderen van arbeidsmarkten en beroepen. Daarnaast sprak Albert niet alleen vloeiend Engels, hij was ook een enthousiast lid van *the National Trust*. Albert was dan ook vaak in Engeland te vinden om tuinen en huizen te bezoeken.”

Beiden waren actieve leden van de European Group on Organization Studies. “We ontmoetten elkaar voor het laatst in 2014 tijdens de EGOS conferentie in Rotterdam. Ondanks de intensieve zorg voor enkele naasten probeerden we beiden onderzoeksprojecten van de grond te krijgen. Albert vroeg me nog een en ander uit te zoeken over negentiende-eeuwse arbeidsomstandigheden in Engeland. Zijn aanwezigheid stimuleerde nieuwe inzichten in velerlei hedendaagse sociale en intellectuele problemen. Zijn precieze analyses omvatten altijd een humanitaire en esthetische component voor de manier waarop deze opgelost dienden te worden.”

IN DE HUISKAMER

Albert en ik ontmoetten elkaar voor het eerst in 2012 bij Hugo de Jager thuis, Laan van Suchtelen van de Haare. Zij zochten een derde auteur voor *Grondbeginselen der Sociologie*. Ik mocht bij beide heren op audiëntie komen, althans zo voelde dat, onbedoeld. In een met boeken en klassieke muziek Cd's volgepakte huiskamer lachten Albert en Hugo luidkeels om elkaars grappen over opera en goede wijnen. Ik glimlachte, maar vatte de clou meestal niet. Dit was cultureel kapitaal zoals Bourdieu het werkelijk bedoelde. We deelden echter een groot enthousiasme voor sociologie en ik luisterde graag naar alle verhalen over de pioniersjaren van de Nederlandse sociologie.

We zagen elkaar tweemaal per jaar, in Maastricht, Rotterdam of ergens halverwege. Ik bewonderde Albert. Niet alleen vanwege zijn grote kennis van de sociologie – Max Weber in het bijzonder, maar ook vanwege zijn gedrevenheid en interesse in anderen. Via een door mij aangemaakt Academia.edu account volgde hij mijn academische output, complimenteerde hij me en voegde er vaak een kleine suggestie aan toe: “De tweede zin in het abstract loopt niet helemaal goed. Moet je even naar kijken.” Reeds ver in de tachtig vroeg hij me regelmatig enkele artikelen te mailen, veelal over flexibilisering en *precarious labor*, waar hij kritisch tegenover stond.

Helaas heb ik maar aan één druk van *Grondbeginselen* kunnen bijdragen. Wij waren bezig aan de vijftiende druk toen de eerste ziekteverschijnselen zich openbaarden. Hoewel de dokters hem hadden opgegeven, wilde hij gewoon doorwerken aan de nieuwe editie. Zo herinner ik me Albert, mijn ‘sociologische grootvader’.